

Врз основа на член 26 од Законот за метрологијата („Сл. весник на Република Македонија“ бр. 55/2002), министерот за економија донесе

ПРАВИЛНИК ЗА НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА ЗА ПРВА, ПЕРИОДИЧНА И ВОНРЕДНА ВЕРИФИКАЦИЈА НА МЕРИЛАТА

Член 1

Со овој правилник се пропишува начинот и постапката за прва, периодична и вонредна верификација на мерилата.

Член 2

Верификацијата (прва, периодична или вонредна) ја врши Бирото за метрологија (во натамошниот текст: Биро) или овластено правно лице во согласност со член 30 од Законот за метрологијата.

Член 3

Со **првата верификација** мерилата што се пуштаат во употреба, се обезбедува сообразност со одобриениот тип на мерило, односно со прописите за специфицирани метролошки карактеристики мерилата да имаат грешки помали од дозволените, односно исправно да работат.

Првата верификација се изведува за сите нови мерила, или за мостри на мерила земени од популација на ист тип на мерила.

Првата верификација може да се бара и за мерила по нивното отстранување од употреба, по транспортирање, ново инсталирање или нова намена на мерилото.

Одредени категории на мерила кои со пропис се исклучени од постапката на одобрување на типот на мерило, се предмет на прва верификација.

Со **периодичната верификација** се обезбедува, претходно верифицираните мерила, по одреден период на употреба, истите да продолжат да работат во прифатливо ниво на исправност.

Со периодична верификација се обезбедува одржување на мерилата во законскиот статус на нивната употреба, односно обезбедување на база за прифаќање или одбивање на тој статус или идентификување на потребните корективни мерки за обновување на верификацијата.

Со **вонредната верификација** се обезбедува, со применетите корективни мерки врз мерилата од страна на сервисерот, сообразност со одобриениот тип на мерило и сообразност со прописите за специфицирани метролошки карактеристики, односно исправна работа на мерилата и враќање на законскиот статус на нивната употреба.

Член 4

На верификација се поднесуваат мерила што се приготвени за верификација и исчистени.

Мерилото ќе се смета дека е приготвено за верификација доколку евозможен непречен пристап за верификација (откочено, поставено во почетна положба, поставено во пропишана положба за работа и др.) и ако е комплетно со сите составни делови, во согласност со метролошките услови и метролошките упатства пропишани за тој вид мерила, односно ако одговара на сертификатот за сообразност на тој тип мерило за кое е задолжителна оценка на сообразност на типот на мерилото.

Ознаката за одобрување на типот, односно регистарската ознака од уписот во регистарот на бирото, се поставуваат од страна на производителот на мерилото или неговиот застапник на натписната плочка со идентификационите податоци за мерилото и на видливи места на помошната опрема од мерилото што е поднесено за верификација.

Член 5

Верификација на мерилата се врши на барање на подносителот на мерилото (во натамошниот текст: подносител).

Барањето за верификација на мерилата содржи:

- 1) фирма и седиште на подносителот;
- 2) вид и број на мерила што се поднесуваат на верификација;
- 3) фирма и седиште на имателот на мерилата;
- 4) место на кое се наоѓаат мерилата;
- 5) регистрациона ознака за сообразност на типот на мерилата (само за прва верификација на мерила за кои не е извршена оцена на сообразноста на типот на мерилото).

Ако на подносителот му е потребен сертификат за верификација на мерилото што ги содржи посебните резултати од верификацијата на мерилото, должен е во барањето тоа да го назначи.

Член 6

За прва верификација на мерилото подносителот обезбедува присуство на стручно лице кое го приготвува мерилото за прва верификација.

Во случаи кога првата верификација се врши надвор од лабораториите на Бирото, односно овластено правно лице, од подносителот може да се побара да обезбеди калибрирани еталони и соодветна мерна опрема, средства и помошен персонал за извршување на верификацијата.

Член 7

Нема да се отпочне со верификација ако за тоа не се исполнети условите пропишани со Законот за метрологијата и прописите донесени врз основа на Законот за метрологија.

Ако барањето за верификација на мерилото биде одбиено, на барање на подносителот се прави записник за причините заради кои не е извршена верификација на мерилото.

Член 8

Барањето за верификација на мерилата од член 5 на овој правилник по правило се поднесува за секоја верификација.

По исклучок на одредбата од став 1 на овој член, писменото барање за верификација на мерилата може да се поднесе еднаш месечно, ако во текот на месецот верификација се врши непрекинато.

Член 9

Ако верификацијата на одреден вид мерила ја вршат овластени правни лица, за време на верификацијата не може да се вршат други работи или во просторијата за верификација да се држат предмети што не се во врска со верификацијата на мерилата, а одговорното лице за верификацијата, должно е да се придржува на дополнителните услови за верификација на одредениот вид на мерила.

Ако просториите, еталоните, мерилата и опремата за верификација на мерила во лабораториите од став 1 на овој член не ги исполнуваат условите утврдени со прописот донесен врз основа на член 30 став 3 од Законот за метрологијата, овластеното правно лице должно е да ја прекине верификацијата на одредениот вид мерила и за тоа да го извести Бирото.

Член 10

Ако за време на првата верификација на мерилото, за кое е издаден сертификат за сообразност на тип на мерило, одговорното лице за верификација од Бирото, односно од овластеното правно лице, пронајде измена на типот од мерилото, ќе одбие да изврши верификација на мерилото, се додека подносителот писмено не се обрати до Бирото со барање за дополние на оцена на сообразноста на типот на мерило со извршените измени на типот.

Ако за време на периодичната или вонредната верификација на мерило за кое е издаден сертификат за сообразност на типот на мерило се пронајде измена на типот од издадениот сертификат за сообразност на тип на мерило, ќе се одбие верификацијата на мерилото, се додека подносителот писмено не се обрати до Бирото со барање за дополние на оцена на сообразноста на типот мерило со извршените измени на типот на мерило.

Член 11

Верификацијата (прва и периодична) на мерилото и помошната опрема опфаќа:

- **Административна проверка**, односно надворешен преглед (идентификација на мерилото),
- **Техничко испитување**,
- **Метролошко испитување**,
- **Потврдување на сообразноста** на мерилото со жигосување, односно издавање на сертификат за верификација.

Член 12

Административна проверка (идентификација на мерилото) ги опфаќа процедурите за:

- идентификување на мерилото во однос на неговата сообразност со дефинирана конструкција, облик, натписи и ознаки со сертифицираниот, односно регистрираниот тип на мерило;
- проверка на целостта на жиговите, заштитните и другите метролошки направи за сигурност;
- проверка на пропратни сертификати што се однесуваат на мерилото и на неговата употреба, пропратна техничка документација и извештаите за калибрација, поправка и одржување.

Член 13

Техничкото испитување содржи оцена на состојбата на мерилото во однос на оштетување, прашина или истрошеност, како и утврдување на:

- соодветна местоположба и видливост на покажувачите на мерилото;
- комплетност на испечатените резултати од мерењето, како на пример измерена маса, единечна цена, вкупна цена;
- потенцијално или уредено за злоупотреба мерило или на пракса на злоупотреба на истото.

Во случај ако мерилото припаѓа на категорија што е исклучена од одобрување на типот, надворешниот преглед опфаќа исто така определување дали се исполнети конструкциските барања во посебен пропис за односната категорија мерила.

Член 14

Метролошко испитување при првата верификација генерално е посеопфатно отколку при периодичната верификација на ист вид мерило.

И во двата случаи постоечките метролошки карактеристики и перформанси на мерилото се сметаат за неопределени. Мерилото се испитува под екстремни и номинални

работни услови во неговиот работен опсег. Тие испитувања може да ги определат вистинските грешки на мерилото (или особено при периодичната верификација), да определат дали грешките на мерилото се наоѓаат во границите на дозволените грешки за дадениот вид мерило.

Метролошките карактеристики на мерилото се проверуваат според метролошките услови и метролошките упатства пропишани во соодветна регулатива за соодветната категорија на мерила.

Некои од повеќето метролошки карактеристики што може да се вклучат при верификацијата се:

- грешка во мерењето,
- вградена – сопствена грешка на мерилото,
- стабилност, повторливост и поместување на метролошките карактеристики со тек на време и неодреденост на отчитувањата,
- проверка на калибрациониот статус на вградените еталони (референтни мерила),
- отпорност кон електромагнетски интерференции (пречки),
- соодветност на секое поединечно отчитување и/или печатење на резултатите од мерењето на мерилото,
- кодирано сигнализирање на автоматска проверка,
- соодветна конструкција на мерилото да ги задржи непроменети метролошките карактеристики на мерилото во номинални услови на употреба.

Во случај кога мерилото припаѓа на категоријата мерила што е исклучена од одобрување на типот, тогаш се проверува дали истото ги исполнува функционалните барања пропишани со посебниот пропис за односната категорија на мерила.

Член 15

Потврдувањето на верификацијата на мерилото се врши со жиг за верификација, односно се издава сертификат за верификација на мерилото. Постапката на жигосувањето опфаќа ставање на ознаки и жигови за верификација предвидени во сертификатот за оценка на сообразност на типот на мерилата и со метролошките услови и упатства за мерилата, со цел одредени делови што влијаат на метролошките карактеристики на мерилото да се заштитат од промена или замена.

Член 16

Еталоните и уредите што се употребуваат при верификација треба да се наменски избрани, да се следливи кон референтни еталони и да се дел од соодветна програма за калибрација. Неодреденоста сврзана со тие еталони и уреди, мора да е позната и да е помала од максимално дозволената грешка на мерилото што се верификува, а според соодветната регулатива за соодветната категорија на мерила.

Член 17

Првата верификација може да се употреби и за верификација на правилно инсталирање на мерилото и негова исправна намена. Таа може да се изведе во повеќе фази, употребувајќи два или повеќе чекори во еден процес, како дел од верификација во лабораториите на Бирото, односно од овластеното правно лице, пред инсталирање на мерилото. Вториот дел на верификацијата на мерилото може да се изведе на местото предвидено за негово инсталирање и употреба.

Периодичната верификација може да опфати и верификување на правилна употреба на мерилото, влијанието на неговата околина или неговото инсталирање, целиот процес на мерењето и откривањето можности за негова злоупотреба.

Член 18

Одговорното лице за верификација по правило води записник за верификацијата на одредена категорија мерила. Во записникот се внесуваат називот на мерилото и податоци за него, основните карактеристики, времето на верификацијата, условите под кои е извршен прегледот и резултатите од верификацијата на мерилото, како и други податоци важни за утврдувањето на исправноста на мерилото.

Член 19

Податоците од верификацијата треба да бидат достапни на инспекциските органи и за натамошни анализи. Таквите анализи особено треба да се однесуваат на:

- Идентификување и решавање на проблеми на примената на одредените категории мерила во одредени процеси на мерења,
- Обезбедување на повратен одговор за процесот на верификација, или интервалите на периодичната верификација на одредени типови мерила,
- Преземање на корективни активности базирани на анализата на податоците.

Член 20

Во постапка за верификација на одредени видови мерила определени со пропис, производителот на мерилата од масовно производство треба да го сертифицира своето производство со барањата за прва верификација пропишани врз основа на QCM (контрола на квалитетот на мерилата) систем за верификација.

Во постапка за верификација на мерилата производителот треба да овозможи Бирото непречено да го надгледува QCM системот вклучувајќи периодични или случајни контроли на неговите простории, проверки за непрекинато одржување на потребните услови за QCM и вршење на аудит врз мерилата што биле верификувани од негова страна. Овие аудити може да се вршат на местото на производството или после нивната испорака од страна на производителот. Надзорот може да се темели и врз механизмот за жалби или врз основа на резултатите од периодичната верификација. Производителот треба да ги прифати различните видови на корективни мерки до колку се оцени дека неговиот QCM е несоодветен, односно да го спроведе во производството укинувањето на одобрението на типот на мерило, како и поставување на построги контроли или други корективни мерки.

Член 21

QCM системот може да биде применлив само за специфични категории мерила одредени со пропис и/или ограничен број на карактеристики на мерилата, или може да се примени за сите мерила за даден тип. Бирото врши проверка на системот на ограничена мостра за специфични категории мерила дефинирани со пропис. За останатите категории мерила каде на ограничен број на карактеристики на мерилото е применет QCM системот, Бирото ќе врши верификација. Во сите случаи од QCM системот треба да се применат прописите за оценка на сообразност и условите од испитувањето на типот на мерило.

Член 22

Во постапка за верификација на мерилата може да се врши и верификација на процес на мерење во хемиски, биолошки, клинички и други лаборатории, каде што поединечната верификација на лабораториските мерила и референтните материјали има мал придонес врз резултатите од мерењето при комбинирана употреба на мерилата.

Ваквата верификација се врши на местото каде што корисникот ги употребува мерилата и референтните материјали. На одговорното лице за верификација треба да му се обезбедат истите услови за време на проверката како и при рутинската употреба на мерилата. При тоа може да се јави потреба од вклучување на корисник на услугите од лабораторијата и употреба на двојни – слепи мостри за тестирање со мерења извршени од вообичаениот персонал.

Потребните мостри за тестовите, што треба да имаат специјални својства, може да се оценат со референтни методи од страна на Бирото или може да се обезбедат од авторизирани или извори со докажана следливост.

Прв чекор на ваква верификација е лабораторијата да прифати мостри, а извештаите од мерењата да ги испрати до Бирото. Во зависност од прифатливоста на извештајот, Бирото го верифицира процесот или не го верифицира процесот на мерењата во лабораторијата врз база на кој е добиен резултатот даден во извештајот.

Член 23

За мерилата што биле жигосани со жиг за верификација (во постапка за периодична верификација), односно имаат сертификат за верификација и сертификат за одобрување на типот на мерило, ќе се спроведе постапка за верификација согласно член 10 до 14 од овој правилник.

Член 24

Мерилата за кои сертификатот за оцената на сообразноста на типот на мерилата (решение за одобрение на типот) се важечки (не постари од десет години), ќе се примаат на прва верификација до рокот на истекот на важноста на сертификатот за оцена на сообразноста на типот на мерилата, односно решението за одобрение на типот на мерилото.

Мерилата ќе се примат на прва верификација ако производителот или застапникот на производителот го обнови сертификатот за сообразноста на типот на мерилата или ако мерилата од односниот тип се запише во регистарот на Бирото.

Член 25

Ако се утврди дека мерилото не исполнува некој од условите во постапката за верификација од член 10 од овој правилник истото нема да се означи со жиг за верификација, односно нема да се издаде сертификат за верификација и ќе се означи со жиг за поништување на верификација.

Член 26

Оцена на сообразност на типот и првата верификација на мерилото може да се изврши истовремено од страна на Бирото, односно овластеното правно лице.

Во вакви случаи начинот на верификација може да биде:

- Верификација на сите мерила во еден лот,
- Верификација со земање на мостри од еден лот според МКС ИСО 2859,
- Верификација врз основа на Сертифициран систем за квалитет на производителот на мерила и применет QCM систем од член 19 и 20 на овој правилник.

Верификација од став 1 на овој член може да се врши ако е извршен надворешен аудит (прием) на процедурата за верификација.

Член 27

Со денот на влегувањето во сила на овој правилник, престанува да важи Правилникот за начинот на кој Заводот за стандардизација и метрологија врши преглед на мерилата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 19/96).

Член 28

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 15-1787/1
23 февруари 2007 година
Скопје

Министер,
Вера Рафајловска, с.р.